# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**

**Электронды көрме**

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

УикипедиЯ
*Ашық энциклопедиясы*

Басты бет
Қауым порталы
Жуықтағы өзгерістер
Ең жаңа беттер
Кездейсоқ бет
А — Я тізімдеуі
Анықтама
Форум
Талқылау легі
Қателер туралы хабарлау
Демеу беру

Құралдар

Мұнда сілтейтін беттер
Қатысты өзгерістер
RTRC
Арнайы беттер
Тұрақты сілтеме
Мәлімет
Беттен дәйексөз алу
Уикидерек данасы

Баспа/экспорт

PDF ретінде жүктеп алу

# Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев [ өңдеу ]

Уикипедия — ашық энциклопедиясынан алынған мәлімет

***Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев*** (5 мамыр 1910, Жамбыл облысы, Қордай ауданы, Шарбақты - 17 қараша 1958, Алматы) - Қазақ тілі білімінің негізін салушылардың бірі, түркітанушы, филология ғылымының докторы (1943), профессор (1944), Қазақстан Ғылым Академиясының академигі (1946), Қазақстанға еңбегі сіңген ғылым қайраткері (1945).

Сауранбаев Нығмет Тінәліұлы

**Мазмұны** [жасыру]


1 Өмірбаяны
2 Ғылыми еңбектері
3 Марапаттары
4 Есте қалдыру
5 Дереккөздер


## Өмірбаяны [ өңдеу ]

- Халық-ағарту институтын бітірген (1932, Қостанай).
- 1932 – 34 жылдары Республикалық Халық-ағарту омиссариатында нұсқаушы болып жұмыс істеді
- 1934 – 39 жылдары КСРО Халық ағарту комиссариаты жанындағы ғылыми-зерттеу институтының Ленинград бөлімшесінің аспиранты, Қазақ КСР Халық-ағарту комиссариатының мектептер жөніндегі ғылыми-зерттеу институты директорының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
- 1939 жылдан 1946 жылдары аралығында КСРО Ғылым академиясының Қазақ филиалының Тіл, әдебиет және тарих институтының тұңғыш директоры.
- 1946 – 51 жылдары «Қазақ КСР Ғылым Академиясы Хабарлары» журналының алғашқы редакторы.
- 1947-56 жылдары Қазақ КСР ҒА қоғамдық ғылымдар бөлімшесінің хатшысы,
- 1956 жылы Қазақ Ғылым академиясының вице-президенті болып сайланып, ол қызметті 1958 жылға дейін атқарды.

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

- 1910 жылы 5 мамырда дүниеге келді
- 1932 жылы Халық-ағарту институтын бітірді
- 1932 – 34 жылдары Республикалық Халық-ағарту омиссариатында нұсқаушы болып жұмыс істеді
- 1934 – 39 жылдары КСРО Халық ағарту комиссариаты жанындағы ғылыми-зерттеу институтының Ленинград бөлімшесінің аспиранты, Қазақ КСР Халық-ағарту комиссариатының мектептер жөніндегі ғылыми-зерттеу институты директорының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
- 1939 жылдан 1946 жылдары аралығында КСРО Ғылым академиясының Қазақ филиалының Тіл, әдебиет және тарих институтының тұңғыш директоры.
- 1946 – 51 жылдары «Қазақ КСР Ғылым Академиясы Хабарлары» журналының алғашқы редакторы.
- 1947-56 жылдары Қазақ КСР ҒА қоғамдық ғылымдар бөлімшесінің хатшысы
- 1956 жылы Қазақ Ғылым академиясының вице-президенті болып сайланып, ол қызметті 1958 жылға дейін атқарды.
- 1955 жылдан өмірінің соңына дейін Қазақ КСР Ғылым академиясының тілтану институтының қазақ тілінің тарихы және диалектологиясы бөлімін басқарды
- 1958 жылы қайтыс болды

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

# НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

## ҚАЗАҚ ССР ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ АКАДЕМИГІ Н. Т. САУРАНБАЕВТЫҢ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ

Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев 1910 жылы 5 майда Жамбыл облысы, Қордай ауданының Шарбақты селосында (қазіргі «Путь Ленина» колхозы) диқан шаруа семьясында туған.

**1925 ж.** Жамбыл облысы Қордай ауданының «Қасық» селосындағы орта мектепті бітірді.

**1925—1928 жж.** ҚазАССР Оқу-ағарту институтының дайындық курсында оқыды.

**1928—1932 жж.** ҚазАССР Оқу-ағарту институтының студенті.

**1932—1933 жж.** ҚазАССР Халық ағарту комиссариатының инспекторы.

**1933—1934 жж.** 24-атқыштар дивизиясы, 71-атқыштар полкінің курсанты (Винница қаласы).

**1935 ж.** Москваның А. И. Герцен атындағы Мемлекеттік педагогика институтының филология факультетінің 3-курс студенті.

**1935—1938 жж.** РСФСР Оқу-ағарту комиссариатының жанындағы Ғылыми-зерттеу институты Ленинградтағы бөлімшесінің аспиранты (қазіргі СССР Педагогикалық ғылымдар академиясы).

**1938 ж.** Қазақстан Оқу-ағарту халық комиссариатының мектептер жөніндегі Ғылыми-зерттеу институты директорының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары.

**1938—1940 жж.** Мұғалімдер білімін жетілдіретін институтта доцент, кафедра меңгерушісі. Абай атындағы Қазақ мемлекеттік педагогика институтында, С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінде, Қазақтың мемлекеттік Қыздар педагогика институтында лекциялар оқыды.

**1939—1941 жж.** Қазақ ССР-інің Халық комиссарлар советі жанындағы Терминология комиссиясының ғылыми хатшысы.

**1940 ж.** Ленинградтың Н. Я. Марр атындағы Тіл және ойлау институтында «Қазақ тіліндегі көсемшелердің семантикасы мен функциялары» деген тақырып бойынша кандидаттық диссертация қорғады.

**1941—1946 жж.** СССР Ғылым академиясы Қазақ филиалының Тіл, әдебиет және тарих институтының директоры.

**1942 ж.** КПСС мүшелігіне қабылданды.

**1943 ж.** «Қазақ тіліндегі құрмалас сөйлемдер жүйесі» деген тақырыпта докторлық диссертация қорғады.

**1945 ж.** «Құрмет Белгісі» орденімен наградталды.

«Қазақ ССР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері» атағы берілді.

**1946 ж.** Қазақ ССР Ғылым академиясының толық мүшесі (академик) болып сайланды.

Қазақ ССР Ғылым академиясының Президиум мүшесі.

**1946—1951 жж.** Қазақ ССР Ғылым академиясы Қоғамдық ғылымдар бөлімінің председателі.

«Қазақ ССР Ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық ғылымдар сериясы» журналының редакторы.

**1947 ж.** Бейбітшілікті қорғаушылардың Индияда өткен бүкіл дүниежүзілік конференциясына қатысты.

**1949 ж.** «Құрмет Белгісі» орденімен наградталды.

**1950 ж.** Бүкілодақтық бейбітшілікті қорғаушылар комитетінің мүшесі болып сайланды.

**1951—1956 жж.** Қазақ ССР Ғылым академиясының вице-президенті.

**1954 ж.** Шығыстанушылардың Лондонда өткен бүкіл дүниежүзілік XXIII конгресінде баяндама жасады.

**1956—1958 жж.** Қазақ ССР Ғылым академиясы Тіл және әдебиет институтында Қазақ тілі тарихы мен диалектология бөлімінің меңгерушісі болып істеді.

**1958 ж.** Ноябрь айында қайтыс болды.

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

### НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

1938-1940 жылдары Мұғалімдер білімін жетілдіру институтында доцент, кафедра меңгерушісі
Абай атындағы Қазақ мемлекеттік педагогика институтында, С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінде, Қазақтың мемлекеттік Қыздар педагогика институтында лекциялар оқыды.
1939-1941 жылдары Қазақ КСР Халық комиссарлар советі жанындағы Терминология комиссиясының ғылыми хатшысы.
1940 жылы Ленинградтың Н.Я. Марр атындағы Тіл және ойлау институтында кандидаттық диссертация қорғады.

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаев:**

- **Алфавит, орфография, терминология мен грамматика әдеби тілдің тұрақты белгілері болып саналады. Әдеби тілдің нормасы осылардың бірыңғайлығынан жасалады.**
- **Алфавиті, орфографиясы, терминологиясы мен грамматикасы, пунктуациясы мен стилистикасы бірыңғайланып қалыптаспаған әдеби тілдің бірыңғай нормасы бар деп айтуға болмайды.**
- **Тіл – ойлаудың көрінісі, оның ақиқаттық формасы. Ал ойлаудың өзі - объективтік шындықтың адам есіндегі сәулесі.**

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

1945-1946 жылдары КСРО Ғылым академиясы Қазақ филиалының Тіл, әдебиет және тарих институтының директоры
1943 жылы докторлық диссертация қорғады
1945 жылы «Құрмет белгісі» орденімен наградталды
«Қазақ КСР-інің Еңбек сіңірген ғылым қайраткері» атағы берілді
1946 жылы Қазақ КСР Ғылым академиясының толық мүшесі (академик) болып сайланды
Қазақ КСР Ғылым академиясының Президиум мүшесі
1946-1951 жылдары Қазақ КСР Ғылым академиясы Қоғамдық ғылымдар бөлімінің председателі

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Шора Сарыбаев:**

**Профессор Н. Сауранбаев өз еңбектерінде тіл тарихына байланыстыра отырып, қазақ тіліндегі диалектілік ерекшеліктердің пайда болуы, жалпы сипаты жайында бірсыпыра пікір айтты. Ол пікірлер мынаған тіреледі:**

**Қазақ тіліндегі қазіргі диалектілік ерекшеліктер XҮ ғасырдан кейін, яғни қазақтың біртұтас халық тілі қалыптаса бастаған кезде пайда болған. Бұл ерекшеліктер өзінің сипаты, тараған көлемі жағынан ерте кезде қазақ жерінде болған ру-тайпалар жігіне сай келмейді. Әрине, бұған қарап Қазақстан жерінде көне замандарда болған, қазақ халқының этникалық құрамына енген ру-тайпа тілдерімен қазіргі қазақ тілінің тарихи байланысын біржола жоққа шығаруға болмайды.**

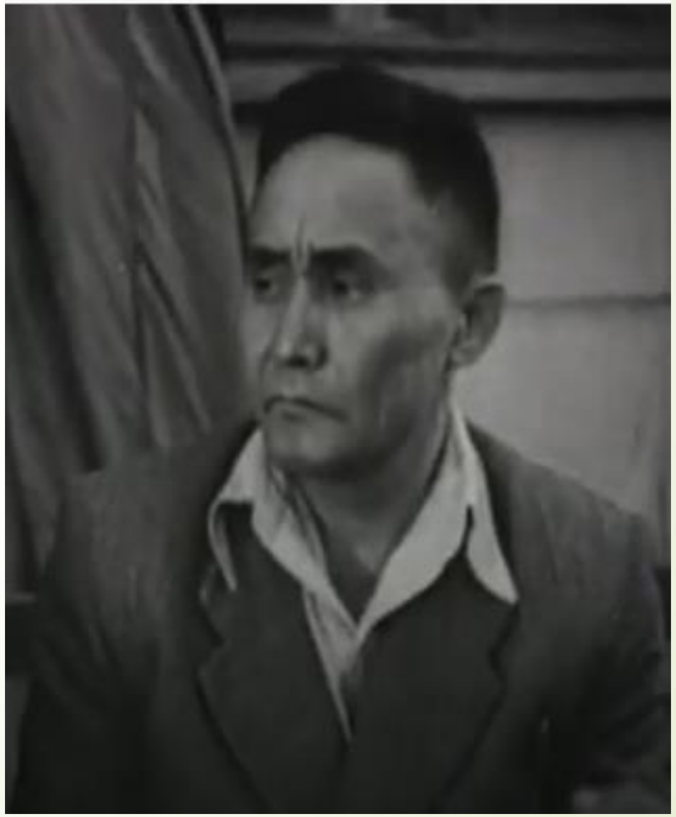

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**

**Электронды көрме**

**Оңнан солға қарай бірінші отырған**

**М.О. Әуезов**

**Солдан оңға қарай бірінші отырған**

**Қ.Ж. Жұмалиев**

**Ортада отырған**

**Н.Т. Сауранбаев**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

Аққал Хасенованың кандидаттық диссертация қорғауы.
Солдан оңға қарай отырғандар: Ә.Марғұлан, Ғ.Мұсабаев, С.Аманжолов, Н.Сауранбаев, С.Бәйішев, М.Ғабдуллин, Е.Бекмаханов. 1948 жыл.

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаев**:

- Адамның рухани өмірінің ең құдіреттісі, өмірге ең қажеттісі – тіл.
- Тілдің құрылысы, мазмұны, байлығы белгілі тарихи кезеңдегі қоғамдық өндірістік қатынастардың қалпына, дәрежесіне сай болады.
- Қазақтың әдеби тілі деген ұғым, сондай-ақ оны білдіретін терминдік сөз тіркесі – қазақ филологиясында жаңа құбылыс.
- Әдеби тілдің дамуына, байып жетілуіне өте қажетті жағдай – біртұтас ұлттық мемлекет, ұлттық баспасөз орны, ұлттық мектептер, оқу орындары, ғылыми мекемелер т.б.
- Әдеби тілдің фонетикалық (дыбыстық), лексикалық (сөз, сөзді қолдану), грамматикалық және стильдік нормалары болуы керек.
- Әдеби тілдің қалыптасқан заңы бойынша, сөйлеу тілде я жазуда қолданылатын сөздер бір түрде дыбысталып айтылуы керек.
- Дыбыстық норма деп сөздердің әдеби тілде бірқалыпта айтылып, бірқалыпта қолданылуын айтамыз.

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

Оңнан солға қарай:

бірінші отырған Қ.И. Сәтбаев

Солдан оңға қарай:

бірінші отырған Н.Т. Сауранбаев

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Қ.И. Сәтбаев, КСРО ҒА Қазақ филиалы президиумының төрағасы:**

***Тіл, әдебиет, тарих институты жолдас Сауранбаевтың басшылық етуінің арқасында қысқа мерзім ішінде үлкен ғылыми жетістіктерге қол жеткізді. Н.Сауранбаев ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыруда өзін білікті басшы ретінде танытуда және ұлттық ғылым кадрларын дайындауда зор үлес қосып жүр. Жолдас Сауранбаевтың басшылығымен институт қабырғасында үлкен ғылыми зерттеулер дайындалып, бір бөлігі аяқталуда, атап айтқанда, қазақ халқының мәдениеті мен тарихына қатысты еңбек, қазіргі қазақ тілінің курсы, қазақ әдебиеті тарихының көптомдығы, Қазақстан тарихы т.б.***

**1942 ж.**

**Дерек көзі: Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев / Жалпы ред. басқ. филол. ғ. д., проф. М.Малбақ. – Алматы: «Елтаным» баспасы, 2014. – 78-б.**

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев – санаулы саңлақтарымыздың бірі**

**Қазақ тіл білімінің барлық саласында өшпес ізі қалған, оның негізгі теориялық бағыт-бағдарын анықтап, іргетасын қаласуға үлесін қосқан санаулы саңлақтардың бірі – Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев. Оның қазақ тілі дамуының өзекті мәселелерін шешуде байқалатын ғылыми-теориялық өресі күні бүгінде де жолбасшылық бағытынан төмендемей келе жатқанын көреміз. Өрбітілген ой-пікірінің өміршеңдігі мен құндылығын тіл білімпаздары әлі күнге сезінуде. Өзгеше талапшылдықпен өмір бойы оқу іздеп, білім, ғылымның өріне талпынған ғалымның өмір жолы мен шығармашылығы өнегелік мәнге толы.**

**Өмірзақ Айтбайұлы**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

- **Н.Т. Сауранбаев – ғұлама ғалымдарымыздың бірі**

**Н.Т. Сауранбаев - қазақ тіл білімінің теориялық және әдістемелік тұрғыдан дамуына іргелі зерттеулері арқылы сүбелі үлес қосқан ғұлама ғалымдарымыздың бірі.**
**Ғылыми-педагогикалық және қоғамдық қызметіндегі небәрі жиырма жылдық ғұмырында ғалымның тындырған ғылыми жұмыстары орасан.**

**А.Б. Салқынбай,**
**филология ғылымдарының докторы,**
**профессор**

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

### Н.Т. Сауранбаев - қазақ тіл білімінің негізін қалаушылардың бірі

**А.Т. Кайдаров:**

Н. Т. Сауранбаев принадлежит к той замечательной плеяде самобытных казахских ученых, с именами которых тесно связано зарождение и развитие науки в республике. Он по праву считается одним из основоположников советского казахского языкознания[1], ставшего самостоятельной отраслью советской тюркологии[2].

В 1938 году Н. Т. Сауранбаев защищает кандидатскую диссертацию по грамматике казахского языка и с 1939 года он — ученый секретарь Терминологического комитета при Совнаркоме республики. С 1941 года он назначается директором созданного в составе Казахского филиала Академии наук СССР Института языка, литературы и истории.

В 1943 году Н. Т. Сауранбаев успешно защищает в Москве докторскую диссертацию «Система сложного предложения в казахском языке». Он — первый доктор филологических наук из числа казахских лингвистов.

СОВЕТСКАЯ ТЮРКОЛОГИЯ
№ 4 1980

PERSONALIA

НИГМЕТ ТНАЛИЧ САУРАНБАЕВ
*(К семидесятилетию со дня рождения)*

Исполнилось семьдесят лет со дня рождения одного из крупнейших казахских ученых-лингвистов — академика Академии наук Казахской ССР, заслуженного деятеля науки Казахской ССР, доктора филологических наук, профессора Нигмета Тналича Сауранбаева.

Н. Т. Сауранбаев принадлежит к той замечательной плеяде самобытных казахских ученых, с именами которых тесно связано зарождение и развитие науки в республике. Он по праву считается одним из основоположников советского казахского языкознания[1], ставшего самостоятельной отраслью советской тюркологии[2].

Н. Т. Сауранбаев родился в июле 1910 года в местности Шарбакты Курдайского района Джамбульской области Казахской ССР. Сын неграмотного казаха-батрака Тнали, он очень рано стал проявлять интерес к знаниям. В числе первых выпускников он в 1932 году окончил Институт народного просвещения в городе Кустанае, а через несколько лет — аспирантуру при Академии педагогических наук в Ленинграде. Это были годы серьезной теоретической подготовки будущего ученого и педагога.

Трудовая деятельность Н. Т. Сауранбаева началась в 1932 году с работы в области народного просвещения, привлекавшей в то время лучшие силы советской национальной интеллигенции. Ликвидация неграмотности населения и обучение детей казахов в школах требовали решения неотложных задач языковой практики: создания нормативных учебников, учебных и методических пособий, школьных программ по казахскому языку.

Н. Т. Сауранбаев в эти годы является инспектором Наркомпроса, а затем назначается на должность заместителя директора Научно-исследовательского института по школьному образованию. В конце 30-х годов им были написаны два учебника по казахскому языку: один для русских[3], а другой для казахских[4] школ.

В 1938 году Н. Т. Сауранбаев защищает кандидатскую диссертацию по грамматике казахского языка и с 1939 года он — ученый секретарь Терминологического комитета при Совнаркоме республики. С 1941 года он назначается директором созданного в составе Казахского филиала Академии наук СССР Института языка, литературы и истории.

В 1943 году Н. Т. Сауранбаев успешно защищает в Москве докторскую диссертацию «Система сложного предложения в казахском языке». Он — первый доктор филологических наук из числа казахских лингвистов.

В 1946 году была организована Академия наук Казахской ССР. Н. Т. Сауранбаев был избран ее действительным членом и назначен на должность Председателя Отделения общественных наук. В эти годы под его редакцией выходит журнал «Известия Акаде-

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

1954 жылы Лондонда шығыстанушылардың дүниежүзілік XXIII конгресі өтеді. Осы конгресте баяндама жасау үшін кеңестік ғалымдар арасында бір академик тілші қазақ барады. Ол баяндамасында қазақ ұлтының тілі мен мәдениетінің тегін тым әріден, біздің дәуірімізге дейінгі ІІ ғасырда өмір сүрген үйсіндер мен ғұндердің тарихымен сабақтастырады. Кеңестік мәдениеттің қызыл қазанында қайнауға түскен қазақ тілі мен мәдениетін тұңғыш рет дүниежүзілік үлкен мінбеден танытқан атақты ғалымның кім екенін бүгінде біреу біліп, біреу білмес. Ол 36 жасында академик атанған Нығмет Тінәліұлы САУРАНБАЕВ еді.

**Гүлдархан Смағұлова,**
**филология ғылымдарының докторы,**
**профессор**

**Шуақты шақ**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

Кембриджде өткен шығыстанушылардың бүкіләлемдік конгресі (1953 ж.)

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев бала-шағасымен бірге**

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Сауранбаев жалпы тіл білімі мәселелерін ғана зерттеп қойған жоқ. Ол сонымен бірге әдебиет, тарих т.б. салалар бойынша көптеген еңбектер жазды. Олардың ішінде «Абай – қазақтың жаңа әдебиетінің негізін қалаушы», «Жамбыл – қазақ халқының ұлы ақыны», «Науаи және қазақ әдебиеті, «Тарих, археология мен этнографияны зерттеудің негізгі нәтижелері мен міндеттері», «Қазақстан тарихшыларының табысы» секілді жан-жақты зерттеліп қаралған еңбектерін ерекше атап өткен жөн.**

Рәбиға Сыздық,
Шора Сарыбаев

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаев:**

**Қазақтың ұлы ағартушысы Шоқан Уәлиханов өзінің қысқа ғұмырында өз халқының өткен тағдыры мен ұлттық танымының даму тарихы туралы мол ақпарат қалдырып кетті. Уәлиханов қазақ ру-тайпаларының тарихы мен мәдениетіне қатысты нақты мәліметтер беріп, қазақ халқының қоғамдық-мәдени және тұрмыстық өмірі туралы күрмеуі көп келелі мәселелердің түйінін шешіп берді.**

Мына дерек көзі бойынша: Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев / Жалпы ред. басқ. проф. М.Малбақов. – Алматы: «Елтаным» баспасы, 2014. - 29-бет.

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

## Н.Т. Сауранбаевтың редакциясымен шыққан Абай мен Жамбыл шығармалары

1. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының толық жинағы (Туғанына 100 жыл толуына) / Жауапты редакторы Н.Т. Сауранбаев. – Алматы: Қазбірмембас., 1945. – 505 б.
2. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының толық жинағы / Жауапты редакторы Н.Т. Сауранбаев. – Алматы: Қазбірмембас., 1948. – 503 б.
3. Жабаев Ж. Үш томдық шығармалар жинағы / Редкол. Н.Т. Сауранбаев, М.Г. Гумерова (жауапты ред.). – Алматы: Қазмембас., 1955.

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Жұмыста**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаев Қазақ ССР Ғылым академиясын ұйымдастыруға белсене қатынасқан белді ғалымдардың бірі болды. Ол – қоғамдық ғылымдар бөлімінің әуелгі басшысы.**

**Н.Т. Сауранбаев – қазақ лингвистерінің ішіндегі филология ғылымдарының ең бірінші докторы.**

**Н.Т. Сауранбаев СССР Ғылым академиясы Қазақ филиалындағы Тіл, әдебиет және тарих институтының ұйымдастырушысы және ең алғашқы директоры болды.**

**Н.Т. Сауранбаев «Қазақ ССР Ғылым академиясының Хабарларын» (қоғамдық ғылымдар бөлімі) алғаш рет ұйымдастырып, жауапты редакторлық қызмет атқарды.**

**Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев небәрі 48 жасында қайтыс болды. Бірақ оның артында өлмес мұрасы қалды. Айтулы еңбектері мен асқақ арманы қалды. Көрсеткен үлгісі мен өнегелі аты қалды...**

Әбжан Құрышжанов

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Жамбыл облысы Қордай ауданы**

**Н.Т. Сауранбаев атындағы мектеп**

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

# НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)

## Электронды көрме

АБАЙ ИНСТИТУТЫ

Пайда ойлама, ар ойла!
Абай

қаз | рус | eng

Главная | О сайте | Сотрудники | Конференция | Платный отдел | Контакты

**Рубрики**

- Актуальные новости
- Воспоминания современников
- Главная
- Главные новости
- Избранные труды о жизни и творчестве Абая
- Об институте Абай
- Результаты исследования
- Творчество Абая
- Электронная библиотека

Поиск

**Ссылки**

- ABAI.KZ национальный портал
- КазНУ имени аль-Фараби
- Сұрақ-Жауап сайты

**Календарь**

Май 2021

| Пн | Вт | Ср | Чт | Пт | Сб | Вс |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | 1 | 2 |
| 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 |
| 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 |
| 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 |
| 24 | 25 | 26 | 27 | 28 | 29 | 30 |
| 31 | | | | | | |

« Дек

### Н.Сауранбаев. РОЛЬ АБАЯ В РАЗВИТИИ КАЗАХСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА

21-Май, 2012 | 12005 просмотров

Прошло пятьдесят лет со дня смерти выдающегося поэта-просветителя Абая Кунанбаева. Ему суждено было стать одним из самых видных представителей культуры своего народа. Творческая деятельность Абая протекала в мрачную эпоху, которую поэт образно назвал «волчье время». Несмотря на произвол власть имущих, двойной гнет царских колонизаторов и местных феодалов — баев, которому подвергался казахский народ, несмотря на его вековую культурную отсталость, Абай сумел выдвинуться в первые ряды борцов за культурный прогресс, за народное счастье, за дружбу между народами. Он внес ценный вклад в культуру своего народа, утвердил демократическое направление казахской литературы. Абай Кунанбаев создал новую, жизнеутверждающую, социально острую поэзию, явился, по сути дела, родоначальником литературного языка. Со свойственной ему искренностью и страстностью он любил свой народ, его культуру, родной язык.

Свои думы о судьбе казахского народа, его надежды и чаяния он прекрасно передал в своих стихах, написанных на общенародном языке. Глубокая правдивость и гуманизм Абая, преданность народу обнаруживаются прежде всего в его любви к общенародному языку. Если острейшие темы для поэтических выступлений ему подсказывала действительность того времени, жизнь народа, которую он изучил как мыслитель и художник, то средством правдивого изображения этой жизни, выражения своих мыслей явился общенародный язык. Отношение к своему родному языку у Абая было такое же, как у Тургенева к русскому языку. Тургенев писал: «Во дни сомнений, во дни тягостных раздумий о судьбах моей Родины — ты один мне поддержка и опора, о великий, могучий, правдивый и свободный русский язык! Не будь тебя — как не впасть в отчаяние при виде всего, что совершается дома? — Но нельзя верить, чтобы такой язык не был дан великому народу». Абай в своем стихотворении «Сегіз аяк» пишет:

Алыстан сермеп,

Жүректен тербеп

Шымырлай бойға жайылған;

Қыйуадан шауып,

Кыйсынын тауып

Тағыны жетіп кайырған,

Толғауы тоқсан қызыл тіл,

Сайраймын десен езін біл.

<…>

Поэзия Абая, творчество которого в основном относится ко второй половине XIX в., является вершиной художественного творчества всей предшествующей эпохи. Поэтому поэзия Абая оказала огромное влияние на

**подготовка специалистов**

- Бакалавриат
- Магистратура

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

## Сауранбаев Н. Роль Абая в развитии казахского литературного языка

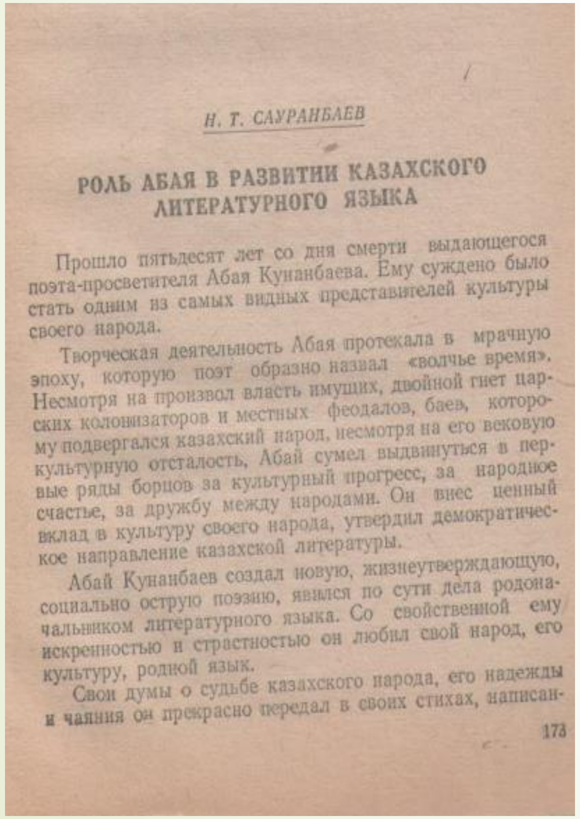

*Н. Т. САУРАНБАЕВ*

**РОЛЬ АБАЯ В РАЗВИТИИ КАЗАХСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА**

Прошло пятьдесят лет со дня смерти выдающегося
поэта-просветителя Абая Кунанбаева. Ему суждено было
стать одним из самых видных представителей культуры
своего народа.

Творческая деятельность Абая протекала в мрачную
эпоху, которую поэт образно назвал «волчье время».
Несмотря на произвол власть имущих, двойной гнет цар-
ских колонизаторов и местных феодалов, баев, которо-
му подвергался казахский народ, несмотря на его вековую
культурную отсталость, Абай сумел выдвинуться в пер-
вые ряды борцов за культурный прогресс, за народное
счастье, за дружбу между народами. Он внес ценный
вклад в культуру своего народа, утвердил демократичес-
кое направление казахской литературы.

Абай Кунанбаев создал новую, жизнеутверждающую,
социально острую поэзию, явился по сути дела родона-
чальником литературного языка. Со свойственной ему
искренностью и страстностью он любил свой народ, его
культуру, родной язык.

Свои думы о судьбе казахского народа, его надежды
и чаяния он прекрасно передал в своих стихах, написан-

173

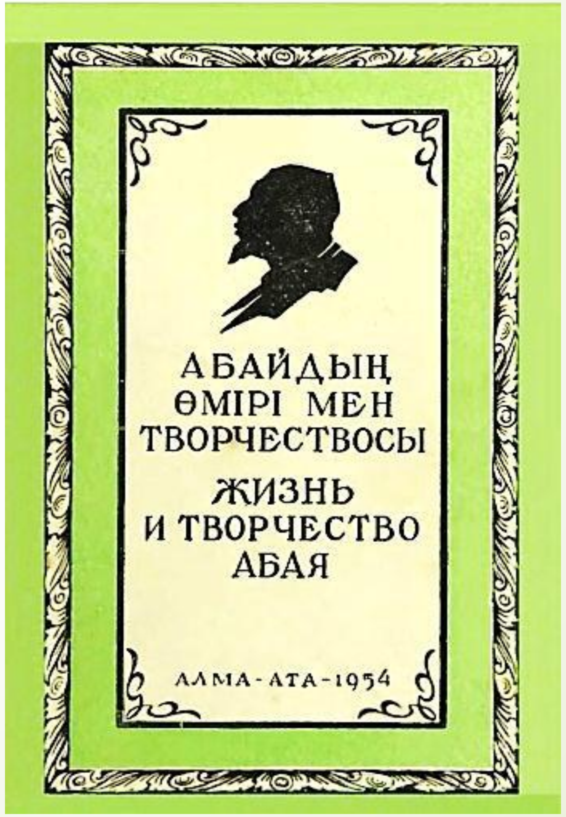

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

## Н.Т. Сауранбаев. Основоположник новой казахской литературы

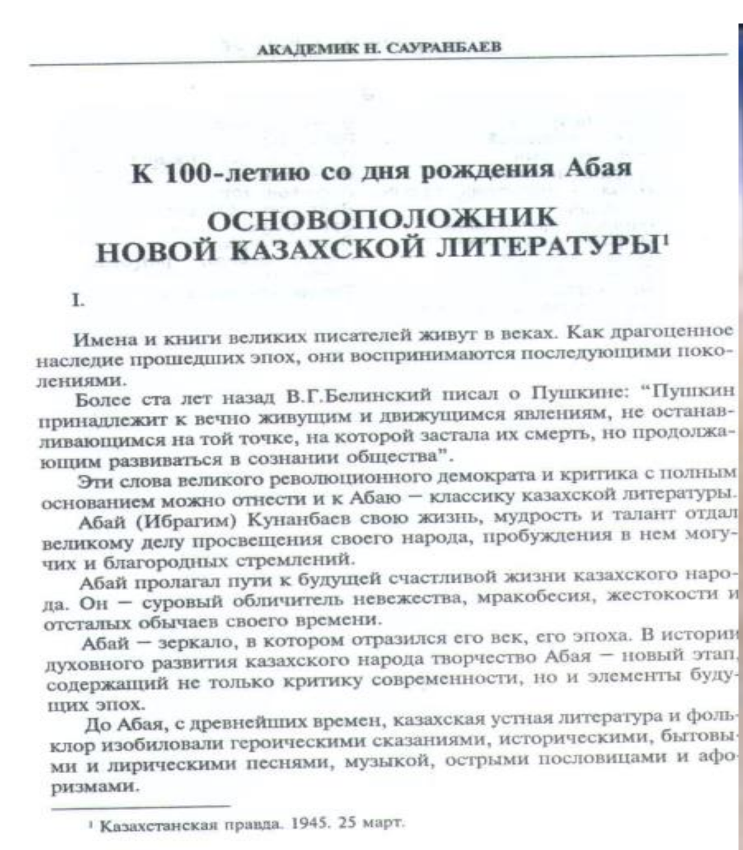

АКАДЕМИК Н. САУРАНБАЕВ

К 100-летию со дня рождения Абая

ОСНОВОПОЛОЖНИК НОВОЙ КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ[1]

I.

Имена и книги великих писателей живут в веках. Как драгоценное наследие прошедших эпох, они воспринимаются последующими поколениями.

Более ста лет назад В.Г.Белинский писал о Пушкине: "Пушкин принадлежит к вечно живущим и движущимся явлениям, не останавливающимся на той точке, на которой застала их смерть, но продолжающим развиваться в сознании общества".

Эти слова великого революционного демократа и критика с полным основанием можно отнести и к Абаю — классику казахской литературы.

Абай (Ибрагим) Кунанбаев свою жизнь, мудрость и талант отдал великому делу просвещения своего народа, пробуждения в нем могучих и благородных стремлений.

Абай пролагал пути к будущей счастливой жизни казахского народа. Он — суровый обличитель невежества, мракобесия, жестокости и отсталых обычаев своего времени.

Абай — зеркало, в котором отразился его век, его эпоха. В истории духовного развития казахского народа творчество Абая — новый этап, содержащий не только критику современности, но и элементы будущих эпох.

До Абая, с древнейших времен, казахская устная литература и фольклор изобиловали героическими сказаниями, историческими, бытовыми и лирическими песнями, музыкой, острыми пословицами и афоризмами.

[1] Казахстанская правда. 1945. 25 март.

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

## Сауранбаев Н. Абай – қазақ көркем әдебиетінің атасы

**Сауранбаев Нығмет**

### АБАЙ – ҚАЗАҚ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТІНІҢ АТАСЫ

*Өлсе өлер табиғат, адам өлмес,*
*Ол бірақ қайтып келіп, ойнап күлмес.*
*Мені мен менікінің айырылғанын*
*Өлді деп ат қойыпты өңкей білмес.*
*Өлді деуге сыя ма ойлаңдаршы*
*Өлмейтұғын артына сөз қалдырған.*

Абай

I

Жазушы өлсе, оның шығармасы, аты кейінгі ұрпаққа мұра боп қалады. Жылдар өтеді, жаңа ғасыр келеді, жазушының аты да, шығармасы да жаңа заманнан алыстайды, бара-бара ұмытылады. Бірақ барлық жазушының тағдыры мұндай болмайды. Кейбір ақынның аты, шығарған өнері қай заманға да жылы ұшырап, жұрттың жүрегіне жылы тиеді. Мұның себебі – жазушы идеясының шындығында, тереңдігінде, ақынның ой-санасының, өнерінің, көркемдік сезімінің өмірімен тығыз байланыстылығында.

Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы – қазақ халқының мәңгі ақыны, ұлы кемеңгері. Терең ой, дана ақылын халқы үшін жұмсап, сол идеямен жан қиған алып. Өз заманының кертартпа, содыр әдетін, ғұрпын, мағынасыз әрекетін қыршып сынаған ұлы сыншы. Абай – өз заманының айнасы. Оның өнері, идеясы – қазақ халқының рухани даму тарихының жаңа кезеңі.

Кейбіреулер Абайдың рөлін тек жазба әдебиеттің, әдебиет тілінің негізін салған жолмен ғана анықтайды. Біздінше, бұл ғана емес. Поэзия өнері – қазақ халқының өмірінде ежелден келе жатқан рухани салт. Абай алдындағы қазақ әдебиеті бұл салт емес. Мұрат, Бұқар, Шортанбай, Сүйінбай сияқты неше алуан көркем поэзияның алыптары, Шәңгерей, Шәді сияқты жазба әдебиетшілер де шертіп өткен. Бірақ бұлардың поэзиясы озат идеялық арнаға түспей, жапа-тармағай жатқан, идеялық аумағы тар, әсемдік сарыны бәсең поэзия болатын.



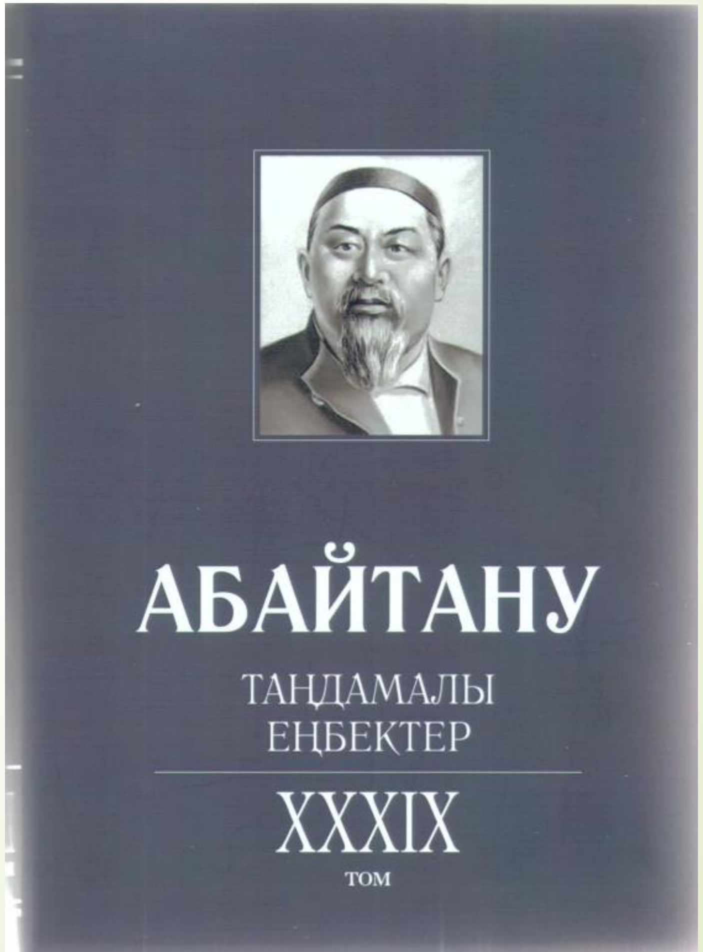

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Мұхтар Әуезовтің «Абайдың өмірбаяны» еңбегін талқылау**
**21 ноябрь, 1944 жыл**

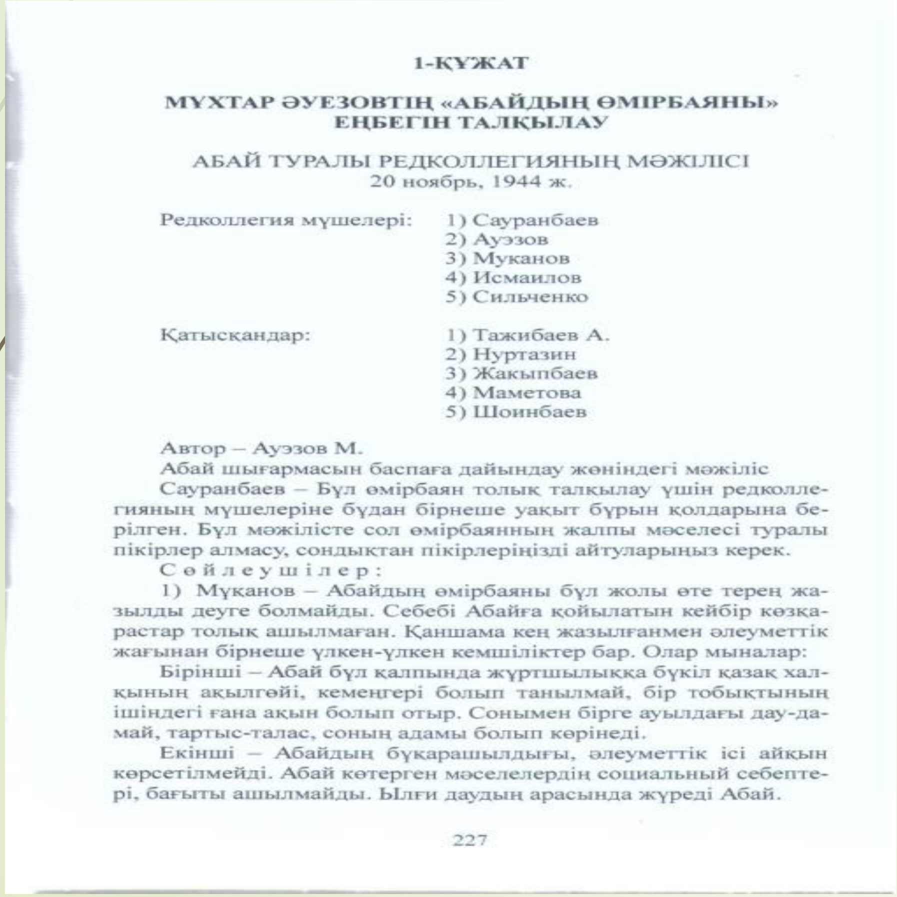

1-ҚҰЖАТ

МҰХТАР ӘУЕЗОВТІҢ «АБАЙДЫҢ ӨМІРБАЯНЫ» ЕҢБЕГІН ТАЛҚЫЛАУ

АБАЙ ТУРАЛЫ РЕДКОЛЛЕГИЯНЫҢ МӘЖІЛІСІ
20 ноябрь, 1944 ж.

Редколлегия мүшелері: 1) Сауранбаев
2) Ауэзов
3) Муканов
4) Исмаилов
5) Сильченко

Қатысқандар: 1) Тажибаев А.
2) Нуртазин
3) Жакыпбаев
4) Маметова
5) Шоинбаев

Автор – Ауэзов М.

Абай шығармасын баспаға дайындау жөніндегі мәжіліс

Сауранбаев – Бұл өмірбаян толық талқылау үшін редколлегияның мүшелеріне бұдан бірнеше уақыт бұрын қолдарына берілген. Бұл мәжілісте сол өмірбаянның жалпы мәселесі туралы пікірлер алмасу, сондықтан пікірлеріңізді айтуларыңыз керек.

Сөйлеушілер:

1) Мұқанов – Абайдың өмірбаяны бұл жолы өте терең жазылды деуге болмайды. Себебі Абайға қойылатын кейбір көзқарастар толық ашылмаған. Қаншама кең жазылғанмен әлеуметтік жағынан бірнеше үлкен-үлкен кемшіліктер бар. Олар мыналар:

Бірінші – Абай бұл қалпында жұртшылыққа бүкіл қазақ халқының ақылгөйі, кемеңгері болып танылмай, бір тобықтының ішіндегі ғана ақын болып отыр. Сонымен бірге ауылдағы дау-дамай, тартыс-талас, соның адамы болып көрінеді.

Екінші – Абайдың бұқарашылдығы, әлеуметтік ісі айқын көрсетілмейді. Абай көтерген мәселелердің социальный себептері, бағыты ашылмайды. Ылғи даудың арасында жүреді Абай.

227

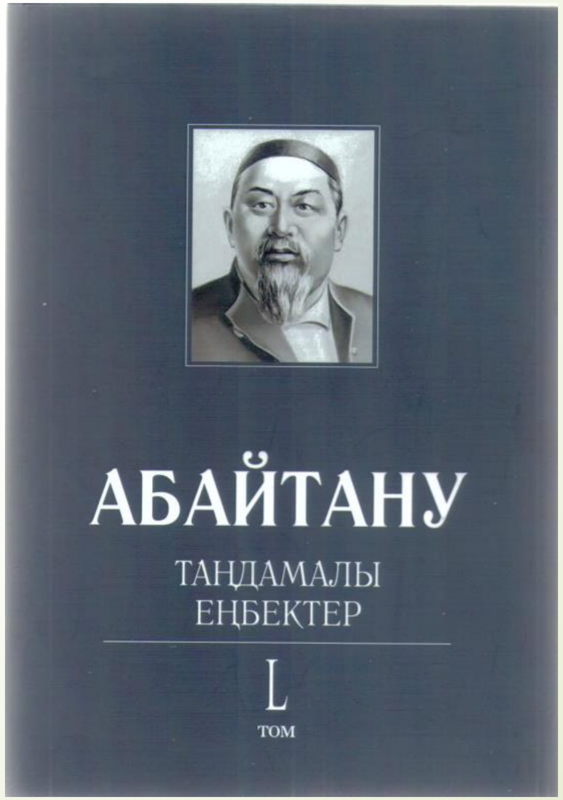

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

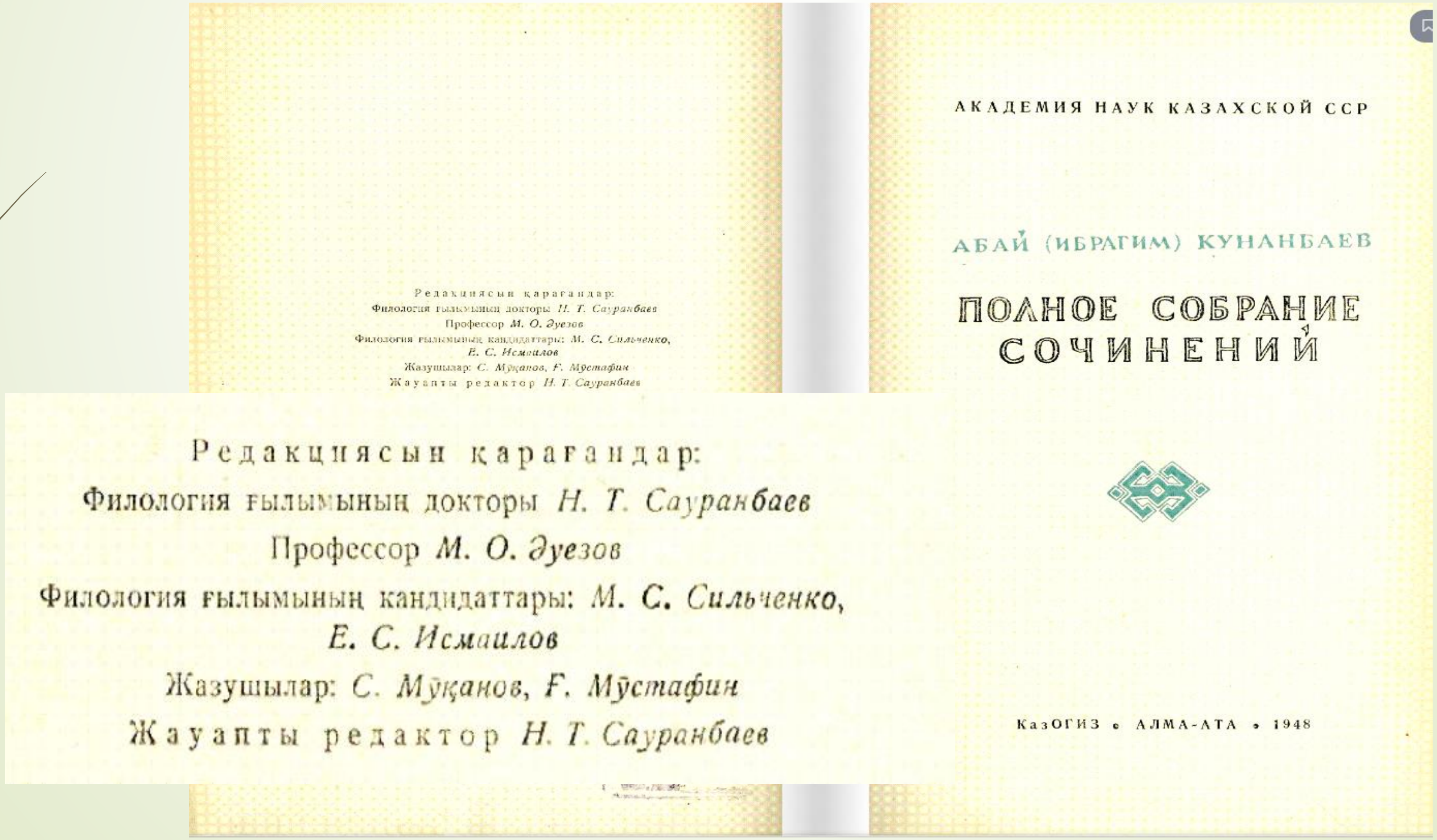

Редакциясын қарағандар:
Филология ғылымының докторы *Н. Т. Сауранбаев*
Профессор *М. О. Әуезов*
Филология ғылымының кандидаттары: *М. С. Сильченко, Е. С. Исмаилов*
Жазушылар: *С. Мұқанов, Ғ. Мұстафин*
Жауапты редактор *Н. Т. Сауранбаев*

АКАДЕМИЯ НАУК КАЗАХСКОЙ ССР

АБАЙ (ИБРАГИМ) КУНАНБАЕВ

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

КазОГИЗ • АЛМА-АТА • 1948

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

### НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
### Электронды көрме

ОҒК

**№617**

К 100-летию со дня рождения Абая Кунанбаева. (сборник) 1845-1945гг.

1. И. Омаров. Абай и казахская культура
2. Т. Тажибаев. Педагогические взгляды Абая
3. Н.Т. Сауранбаев. Абай-основоположник новой казахской литературы
4. Н.Т. Сауранбаев. Абай - основоположник новой художественной литературы
5. Абдыкалынов. Великий поэт-просветитель казахского народа
6. Сообщение. Литературная
7. Е. Исмаилов. Об особенно
8. Абай- великий поэт казах
9. М. Сильченко. Просветит
10. М. Ауезов., В. Кенжебаев.
11. Исмаилов Бекхожин Жире
12. В. Шалабаев. Абай и Пуш
13. А. Маметова. Абай и лите
14. Абай и казахская литерату
15. Некоторые новаторства Аб
16. Т. Шойынбаев. Взгляды А
17. А. Тажибаев. О лирике Аб
18. Ш. Бельгибаев. Абай и Пу
19. А. Маметова Абай и литер
20. Абай и русские классики
21. Абай – гордость казахског

**№605**

Абай турасында мақалалар жинағы

1. Мұқанов С. «Абай»- I данасы
2. Мұқанов С. «Абай» -II данасы
3. Маметова А. Абай және шығыс әдебиеті
4. Мұқанов С. Абай қазақ халқының мақтанышы -I д
5. Мұқанов С. Абай қазақ халқының мақтанышы- II д
6. Сауранбаев. Абай қазақ көркем әдебиетінің атасы
7. Қазақ өлең және көркем тіл жөніндегі Абайдың ке
8. Қазақ өлең және көркем тіл жөніндегі Абайдың ке
9. Әуезов М. Орыс классиктері мен Абай

**№627**

Абай туралы жазылған мақалалар мен зерттеулер:

1. Абдіхалықов М. Ұлы ақын және ағартушы
2. Омаров И. «Абай және қазақ мәдениеті»
3. Сауранбаев Н. «Абай – жаңа көркем әдебиетінің атасы»
4. М.Әуезов. «Абайдың өмірі мен еңбегі»
5. Тәжібаев Ә. «Абай және қазақ әдебиеті»
6. Маметова А. «Абай және шығыс класиктері»
7. Мүсірепов Ғ. Абай және орыс әдебиті
8. Нұртазин Т. Абай және орыстың классик әдебиеті
9. Сильченко М.С. Абай және Крыловтың мысалдары
10. Шалабаев Т. Абай мен Пушкин
11. Қоңыратбаев Ә. Абайдың философиясы мен әлеуметтік көзқарасы
12. Тәжібаев А. Абайдың лирикасы
13. Кенжебаев Т. Абайдың карасөздері
14. Қоңыратбаев Ә. Абайдың романтизімі
15. Жұмалиев Х. Абайдың сөз өнері
16. Смайлов Е. Абайдың ақындық мәдениеті
17. Смирнова Н. Абайдың әнді өлендері
18. Қоңыратбаев Ә. Абай – қазақтың ұлы сықақшыл ақыны
19. Жақыпбаев Т. Абай өлеңдерінің текстері туралы

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Жамбыл Жабаев. Үш томдық шығармалар жинағы /Редакция: Н.Т. Сауранбаев т.б. – Алматы, 1955.**

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

### НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
**Электронды көрме**

**Абай, Жамбыл шығармаларын зерттеп, жауапты редакторы болып, жарыққа шығарды**

САУРАНБАЕВ Н. Т.

**Нығмет Сауранбаев қайрат-жігер, күш-қуатын, табиғи қабілеті мен барша білімін сүйікті еліміздің ғылым мен білімін, ғасырлар бойы халықпен бірге жасап келе жатқан бай мәдениетін, ұлттық тілін көркейтіп дамытуға бағыштады.**
**Ол өзінің толық мәндегі филолог екендігін, яғни әдебиетші және тіл маманы (тілші) екендігін құнды да мәнді, аса маңызды еңбектері арқылы көрсете білді. Оған дәлел – біріншіден, әдебиетші ретінде оның жас кезіндегі ақындығы мәлім болса, екіншіден, Абай, Жамбыл шығармаларын зерттеуі, олардың таңдамалы еңбектерін жарыққа шығарып, жауапты редакторы болуы, сондай-ақ халық ауыз әдебиетін зерттеуге ынталанып, Өтеген батыр, Мұрын жырау туралы көлемді мақалалар жазып, «Қырымның қырық батыры» туралы ізденіске бет бұруы.**

**Телғожа Жанұзақ**

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

ТҰҢҒЫШ ҒЫЛЫМ ДОКТОРЫ

**Ғалымның пайым-парасатын, зерделілігін, зеректігін көрсететін жетістіктері ретінде оның небәрі 33 жасында тұңғыш тіл білімінің ғылым докторы, 35 жасында ғылымға еңбек сіңірген қайраткер, 36 жасында тұңғыш Ұлттық ғылым академиясының құрылтайшыларының бірі, әрі оның академигі болып сайлануын зор мақтанышпен айтуға болады. Ғалымның академияның 14 құрылтайшыларының ішінде М.Әуезов, І.Кеңесбаев сияқты әдебиет және тіл өкілдерімен қатар, отандық ғылымның қалыптасуы мен дамуына шексіз үлес қосқанын ғылыми жұртшылық жоғары бағалайды.**

Кәрімбек Құрманәлиев
филология ғылымдарының докторы,
профессор, академик
http://anatili.kazgazeta.kz/news/59027

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)

**Электронды көрме**

### Н.Т. САУРАНБАЕВТЫҢ ЕҢБЕКТЕРІ

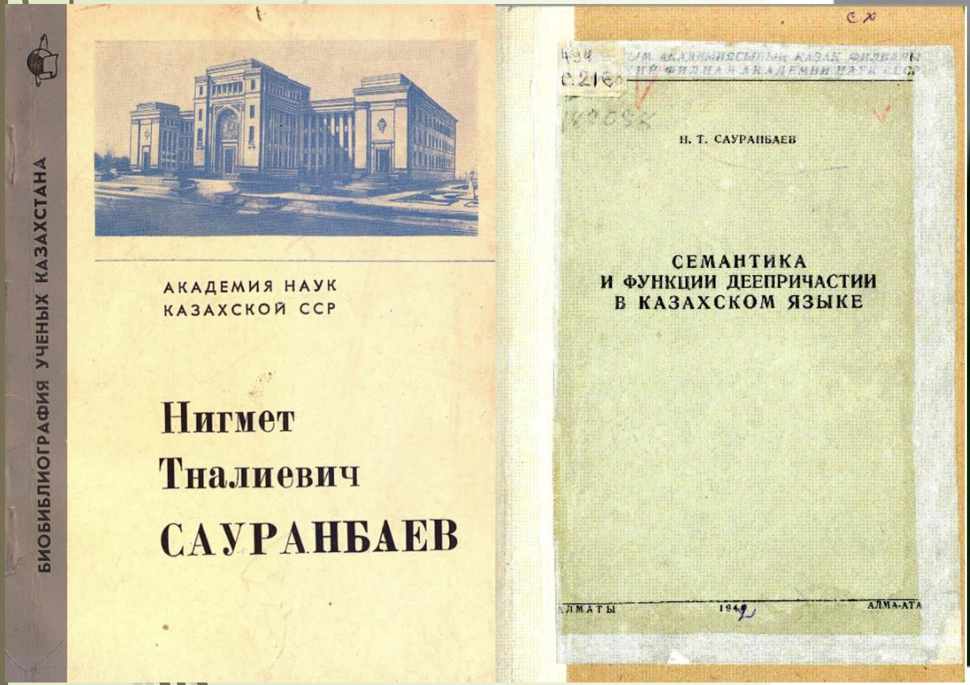

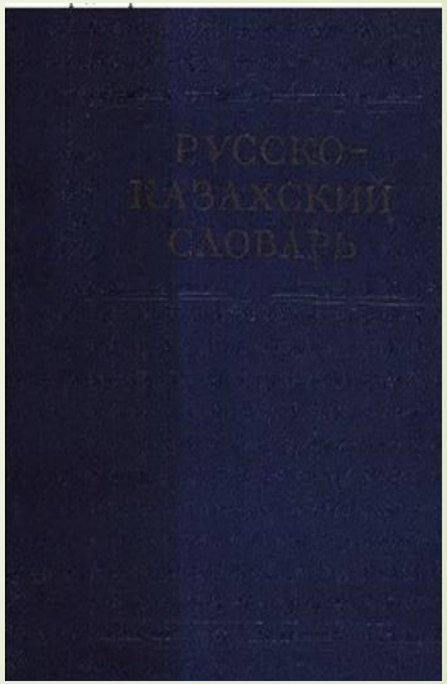

# ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
# АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

## НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)
## ЭЛЕКТРОНДЫ КӨРМЕ

### Н.Т. САУРАНБАЕВТЫҢ ЕҢБЕКТЕРІ

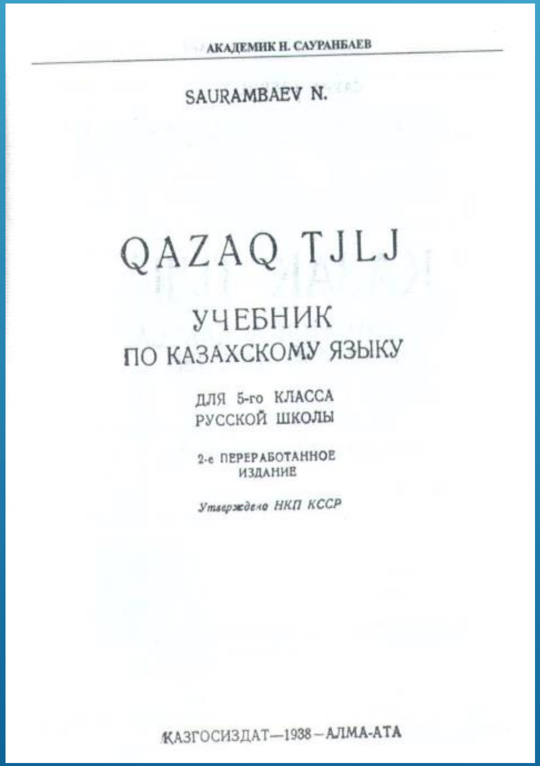
АКАДЕМИК Н. САУРАНБАЕВ

SAURAMBAEV N.

QAZAQ TJLJ

УЧЕБНИК
ПО КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ

ДЛЯ 5-го КЛАССА
РУССКОЙ ШКОЛЫ

2-е ПЕРЕРАБОТАННОЕ
ИЗДАНИЕ

*Утверждено НКП КССР*

КАЗГОСИЗДАТ—1938—АЛМА-АТА

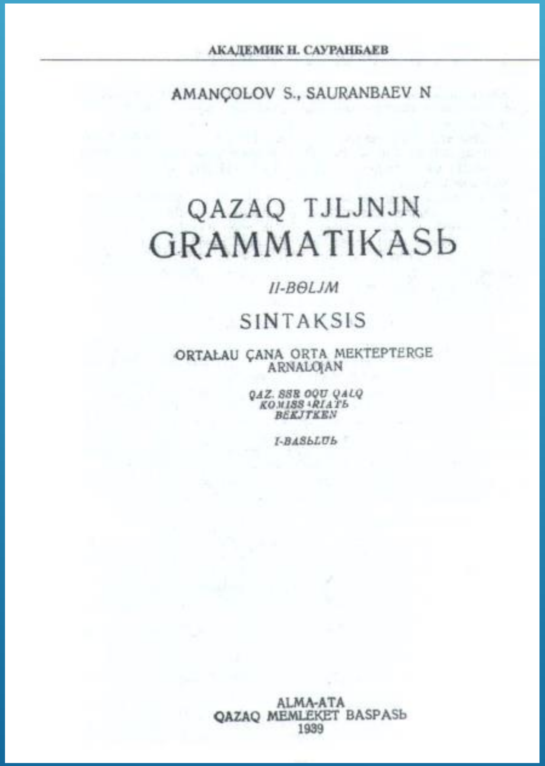
АКАДЕМИК Н. САУРАНБАЕВ

AMANÇOLOV S., SAURANBAEV N

QAZAQ TJLJNJN
GRAMMATIKASЬ

*II-BӨLJM*

SINTAKSIS

ORTAŁAU ÇANA ORTA MEKTEPTERGE
ARNALOJAN

*QAZ. SSR OQU QALQ
KOMISSARIATЬ
BEKJTKEN*

*I-BASЬLUЬ*

ALMA-ATA
QAZAQ MEMLEKET BASPASЬ
1939

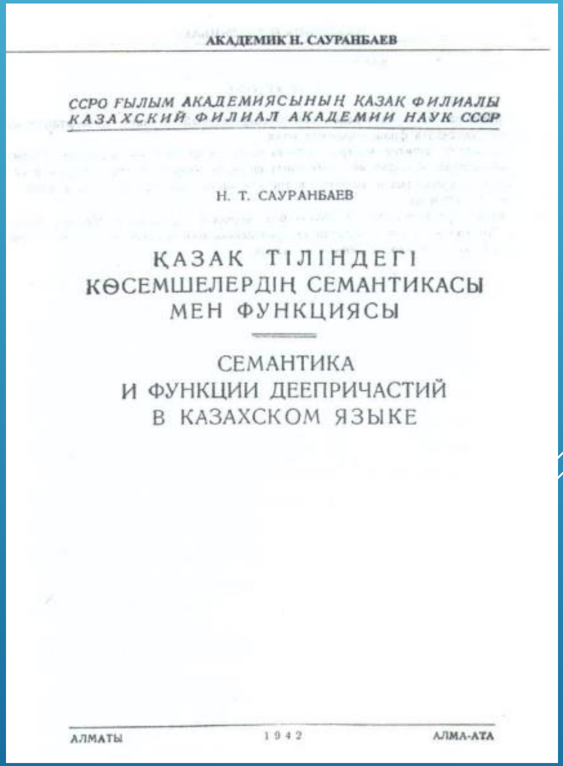
АКАДЕМИК Н. САУРАНБАЕВ

*ССРО ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ ҚАЗАҚ ФИЛИАЛЫ*
*КАЗАХСКИЙ ФИЛИАЛ АКАДЕМИИ НАУК СССР*

Н. Т. САУРАНБАЕВ

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ
КӨСЕМШЕЛЕРДІҢ СЕМАНТИКАСЫ
МЕН ФУНКЦИЯСЫ

СЕМАНТИКА
И ФУНКЦИИ ДЕЕПРИЧАСТИЙ
В КАЗАХСКОМ ЯЗЫКЕ

АЛМАТЫ 1942 АЛМА-АТА

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Академик Нығмет Сауранбаевтың еңбектері. Үш томдық / Жауапты редакторы филология ғылымдарының докторы, профессор Гүлдархан Смағұлова. – Алматы: КЕНЖЕ ПРЕСС, 2000.**

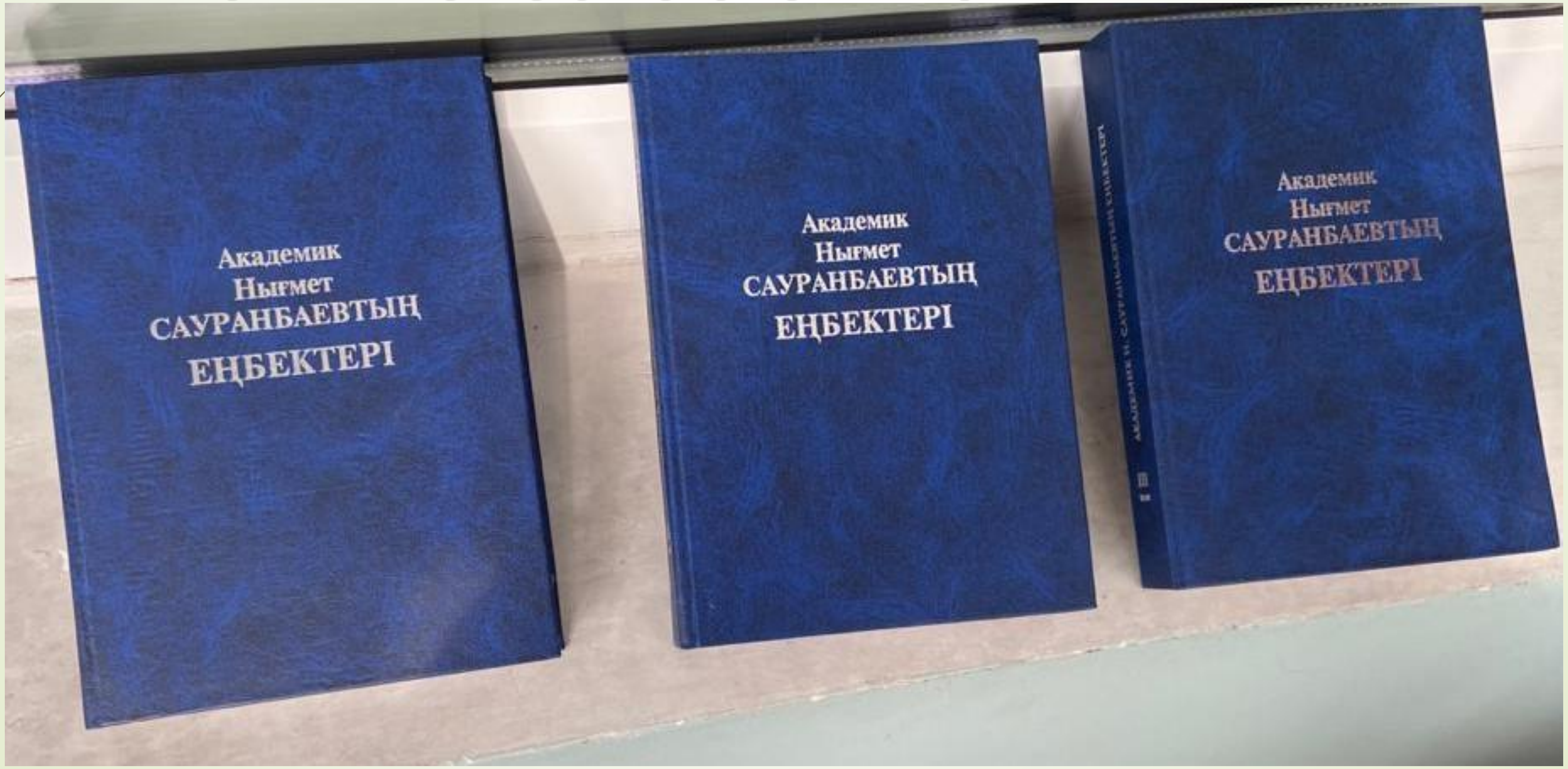

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Академик Нығмет Сауранбаевтың еңбектері. Үш томдық / Жауапты редакторы филология ғылымдарының докторы, профессор Гүлдархан Смағұлова. – Алматы: КЕНЖЕ ПРЕСС, 2000.**

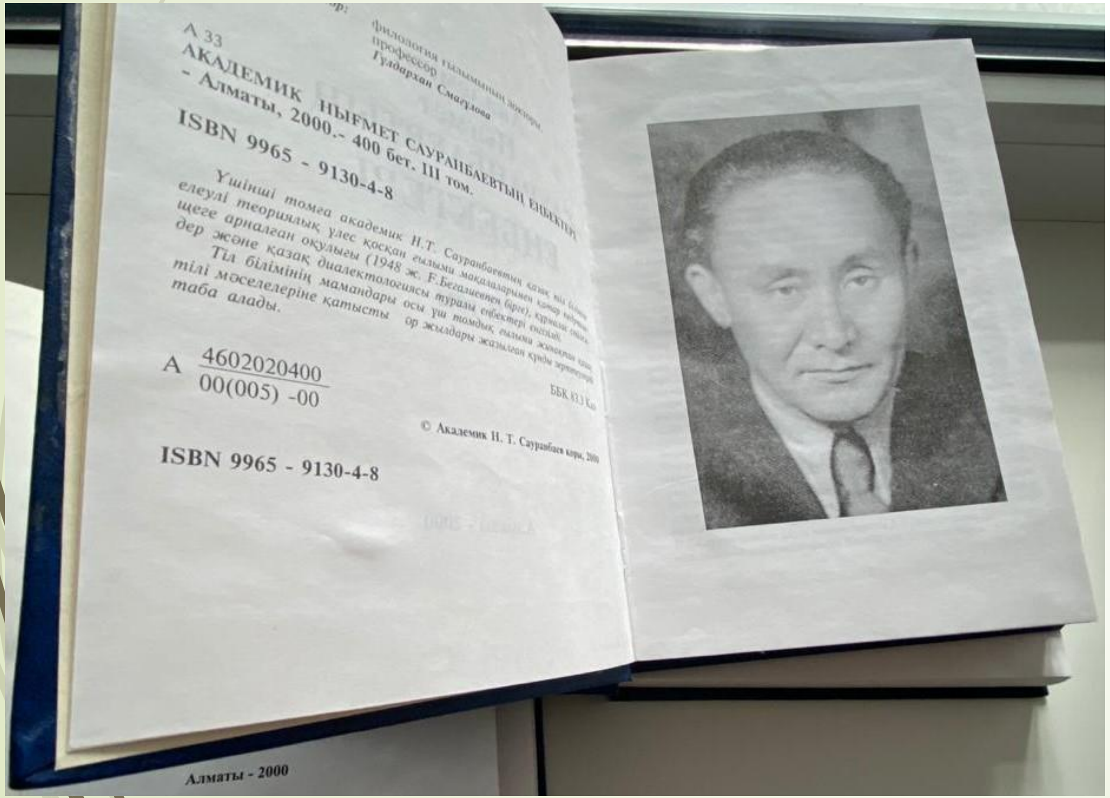


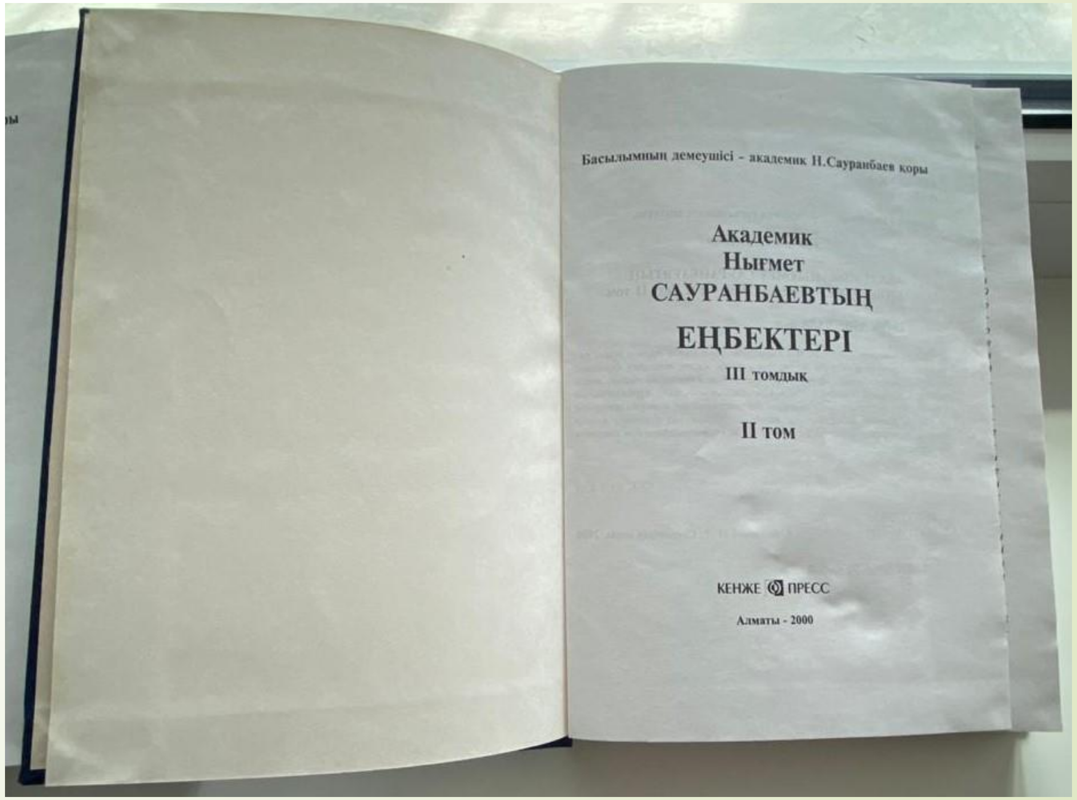

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаевтың 1953 жылы жарық көрген педагогикалық училищелерге арналған «Қазақ тілі» оқулығы – педагог-ғалымның білімді де білікті, өз ісіне шебер маман мұғалімдер даярлауды мақсат еткен, авторлық мол тәжірибе мен ізденістерінің нәтижесі. Педагог оқытушыларға арналған тұңғыш оқулықтардың бірінен саналар бұл кітап қазақ тілін ғылыми тұрғыдан жүйелі түрде қарастырған іргелі зерттеу екені еш дау тудырмайды.**

Фаузия Оразбаева,
педагогика ғылымдарының докторы,
профессор

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Редакция алқасынан**

**Марқұм академик Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев (1910-1958) – қазақ филологиясын, оның ішінде қазақ тіл білімін дамытуда елеулі еңбек сіңірген ғалымдардың бірі. Ұсынылып отырған жинаққа Н.Т. Сауранбаевтың таңдамалы еңбектері ғана енді. Оқушы көпшілікке ұсынылып отырған Н.Т. Сауранбаев еңбектерінің жинағы ғылыми-теориялық жағынан болсын, практикалық-методикалық тұрғыдан болсын, қазіргі таңда қарыштап дамып келе жатқан қазақ тіл біліміне қалтқысыз қызмет ете алады.**

**Редакция алқасы: Ә.Қайдаров, Р.Сыздықова, Ш.Сарыбаев, Ә.Құрышжанов**

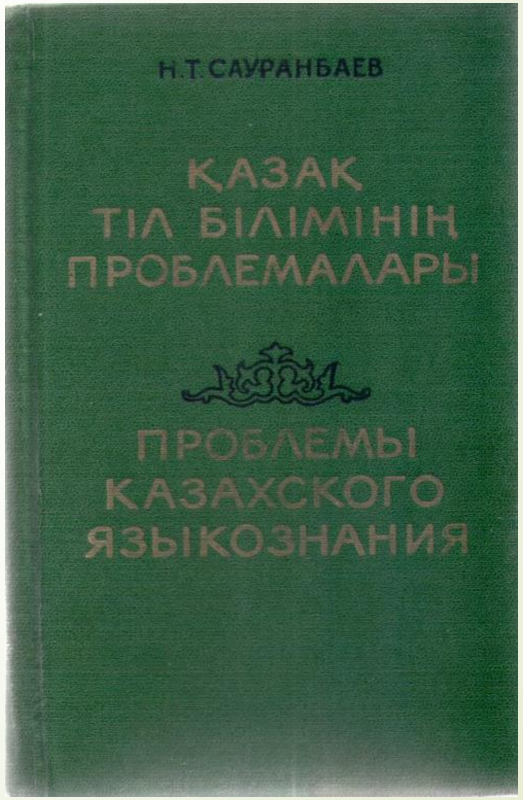

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**

**Электронды көрме**

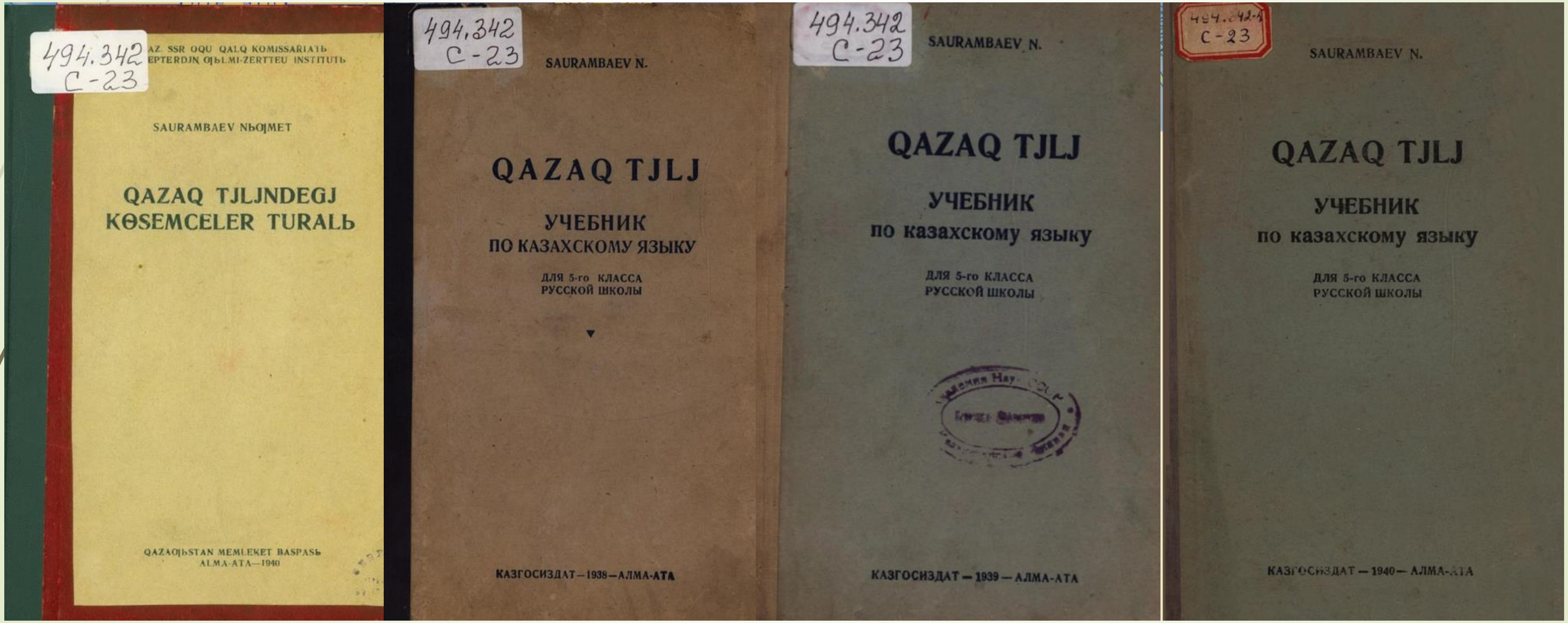

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Оқушыларға тілден жүйелі, тыянақты білім беру, оларды әдеби тілге төселдіру, дағдыландыру – өте жауапты жұмыс. Тілден жүйелі, тыянақты білім берудің бірнеше шарттары болуға тиісті. Оқытушының білімділігі, олардың оқыту әдісіне шеберлігі сол шарттардың бірі болып саналады. Бірақ тыянақты, жүйелі білімге негізделіп жазылған оқулықсыз білімді, шебер оқытушы да өзінің міндетін толық өтей алмайды. Сондықтан белгілі программа бойынша жазылған оқулық тілден жүйелі білім берудің негізгі шарты болып табылады.**

**Н. Сауранбаев**

НЫҒМЕТ САУРАНБАЕВ

**Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев** (5 мамыр 1910, Жамбыл облысы, Қордай ауданы, Шарбақты- 17 қараша 1958, Алматы) - Қазақ тілі білімінің негізін салушылардың бірі, түркітанушы, филология ғылымының докторы (1943), профессор (1944), Қазақстан Ғылым Академиясының академигі (1946), Қазақстанға еңбегі сіңген ғылым қайраткері (1945).

termincom.kz/gallery/?id=5

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**НығметТінәліұлы Сауранбаев / Жалпы ред. басқ. филол. ғыл. докт., проф. М.Малбақов; жауапты ред. филол. ғыл., докт., проф., Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Т.Жанұзақ. – Алматы: «Елтаным» баспасы, 2014. – 384 б.**

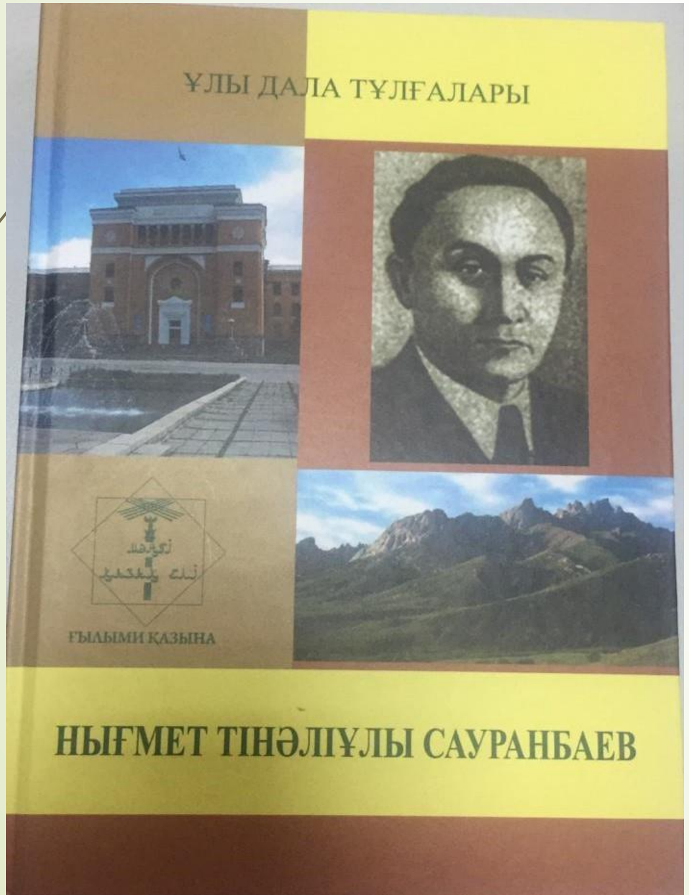


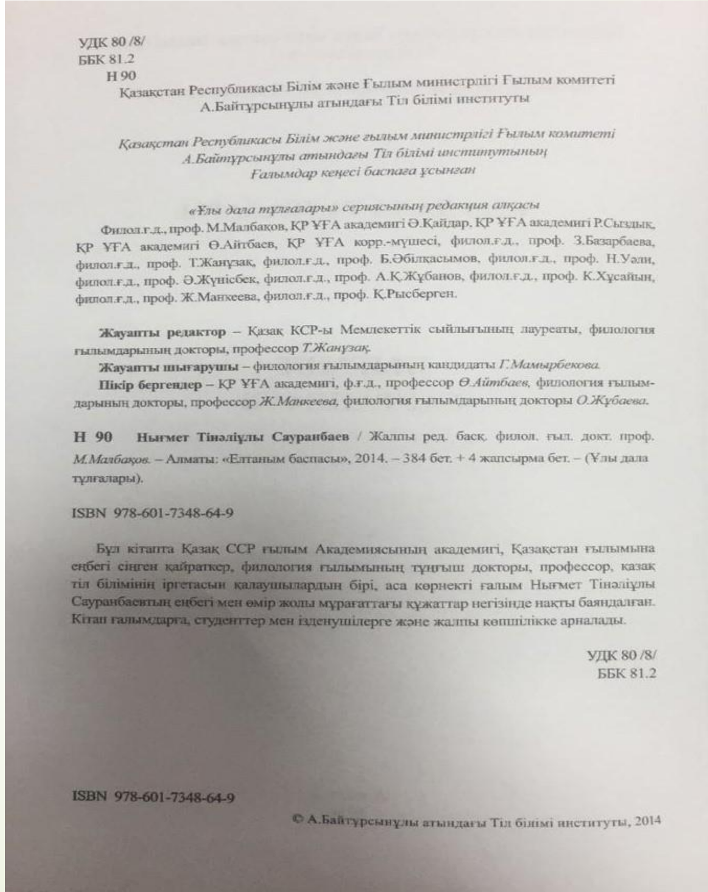
УДК 80 /8/
ББК 81.2
Н 90
Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрлігі Ғылым комитеті
А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты

*Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының Ғалымдар кеңесі баспаға ұсынған*

*«Ұлы дала тұлғалары» сериясының редакция алқасы*

Филол.ғ.д., проф. М.Малбақов, ҚР ҰҒА академигі Ә.Қайдар, ҚР ҰҒА академигі Р.Сыздық, ҚР ҰҒА академигі Ө.Айтбаев, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, филол.ғ.д., проф. З.Базарбаева, филол.ғ.д., проф. Т.Жанұзақ, филол.ғ.д., проф. Б.Әбілқасымов, филол.ғ.д., проф. Н.Уәли, филол.ғ.д., проф. Ә.Жүнісбек, филол.ғ.д., проф. А.Қ.Жұбанов, филол.ғ.д., проф. К.Хұсайын, филол.ғ.д., проф. Ж.Манкеева, филол.ғ.д., проф. Қ.Рысберген.

**Жауапты редактор** – Қазақ КСР-ы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, филология ғылымдарының докторы, профессор *Т.Жанұзақ.*

**Жауапты шығарушы** – филология ғылымдарының кандидаты *Г.Мамырбекова.*

**Пікір бергендер** – ҚР ҰҒА академигі, ф.ғ.д., профессор *Ө.Айтбаев,* филология ғылымдарының докторы, профессор *Ж.Манкеева,* филология ғылымдарының докторы *О.Жұбаева.*

**Н 90** **Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев** / Жалпы ред. басқ. филол. ғыл. докт. проф. *М.Малбақов.* – Алматы: «Елтаным баспасы», 2014. – 384 бет. + 4 жапсырма бет. – (Ұлы дала тұлғалары).

ISBN 978-601-7348-64-9

Бұл кітапта Қазақ ССР ғылым Академиясының академигі, Қазақстан ғылымына еңбегі сіңген қайраткер, филология ғылымының тұңғыш докторы, профессор, қазақ тіл білімінің іргетасын қалаушылардың бірі, аса көрнекті ғалым Нығмет Тінәліұлы Сауранбаевтың еңбегі мен өмір жолы мұрағаттағы құжаттар негізінде нақты баяндалған. Кітап ғалымдарға, студенттер мен ізденушілерге және жалпы көпшілікке арналады.

УДК 80 /8/
ББК 81.2

ISBN 978-601-7348-64-9

© А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, 2014

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Н.Т. Сауранбаев:**

- **Абай – қазақтың жаңа көркем әдебиетінің атасы.**
- **Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы – қазақ халқының мәңгі ақыны, ұлы кемеңгері.**
- **Абай – өз заманының айнасы. Оның өнері, идеясы – қазақ халқының рухани даму тарихының жаңа кезеңі.**
- **Абай – атақты ақын, алғыр, шебер ғана емес, ойшыл, кемеңгер гуманист. Оның поэзиясындағы ұлы күш – игілікті идея және адам.**
- **Абай – қазақ халқынан шыққан алып ойдың, терең сезімнің иесі, ұлы кемеңгер ақын. Оның ойы, өшпес өнері – дүние өнеріндегі озат ұлы пікірдің қазақ сезіміндегі синтезі.**
- **Абай – қазақ әдебиетінде шын мағынасындағы бірінші реалист ақын.**
- **Қазақ халқының рухани ой-өрісінің даму тарихында Абайдың әлеуметтік көзқарасы, ішкі идеясы (поэзиясы) асқар таудың белі сияқты.**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

*Киров атындағы Қазақ Мемлекеттік университеті*

## ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
## АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

**Филология ғылымдарының докторы, профессор, академик, Қазақ КСР еңбек сіңірген ғылым қайраткері Нығмет Тінәліұлы Сауранбаев (1910-1958) С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінде, Қазақстанның басқа да іргелі жоғары оқу орындарында дәрістер оқып, КСРО Ғылым академиясы Қазақ филиалының Тіл, әдебиет және тарих институтының директоры, Қазақ КСР Ғылым академиясының Президиум мүшесі, Қоғамдық ғылымдар бөлімінің председателі, вице-президенті қызметтерін атқара жүріп, Қазақстан тарихы, қазақ тілі, қазақ әдебиеті институттарының қалыптасуына, Қазақстан ғылымының қоғамдық-гуманитарлық салаларының дамуына, Қазақстанның ақыл-ой байлығының, интеллектуалдық әлеуетінің өсуіне зор еңбек сіңірді.**

Жанғара Дәдебаев,
әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институтының директоры

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

**НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)**
**Электронды көрме**

## ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕК КӨЗДЕРІ

- Әл-Фараби кітапханасы
- Орталық ғылыми кітапхана
- Ұлттық е-кітапхана
- Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің дерек көздері
- Абай институтының е-ресурстар қоры
- А.Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институтының еңбектері
- М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының еңбектері
- Ашық е-энциклопедиялар
- Ғаламтор деректері

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**
**АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ**

# НЫҒМЕТ ТІНӘЛІҰЛЫ САУРАНБАЕВ (1910-1958)

**Электронды көрме**

**ЭЛЕКТРОНДЫ КӨРМЕНІ ДАЙЫНДАП, КӨПШІЛІККЕ ҰСЫНҒАН АБАЙ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ**

***Л.Мұсалы, Б.Даутова, Г.Ыбырайқызы, Г.Қасымақын, Ж.Оразбаева***

**Алматы**

**2021 жыл**

**мамыр**